

Агуулга

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	2
1.1 Төслийн нэр.....	2
1.2 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл.....	2
БҮЛЭГ 2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ- ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОДОРХОЙЛОЛТ	3
2.1 Төслийн талбайн байршил.....	3
2.2 Төсөл хэрэгжих талбайн өнөөгийн төлөв байдал	4
2.8 Нийгэм эдийн засаг.....	8
БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	10
Агаарын чанар:.....	10
БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	17
Нийт.....	17
БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	18
БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
БҮЛЭГ 10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	22
БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	23
БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	25
БҮЛЭГ 13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	27
БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ОРЧНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ.....	28

Зураг

Зураг 1 Төслийн талбайн сансарын зураг	2
Зураг 2 Төслийн талбайн байрзүйн зураг	3
Зураг 3 Газрын гадаргын өндөржилт.....	4
Зураг 4 Төслийн талбайн налуужилт	5
Зураг 5 Төслийн талбайн хөрсний хэв шинжийн зураг	6
Зураг 6 Төслийн талбайн ургамлын хэв шинжийн зураг.....	7
Зураг 7 Нөлөөллийн эрчмийн зураг	10

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Төслийн нэр

“Билгэх-II” хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төсөл.

Төслийн зорилго: “Билгэх-II” хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглаж эдийн засгийн эргэлтэд оруулахад оршино.

1.2 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл

Хүснэгт 1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл

Төсөл хэрэгжүүлэгч	“Нью флюорит” ХХК
Төслийн нэр	“Билгэх-II” хайлуур жоншны орыг ил аргаар ашиглах төсөл
Улсын бүртгэлийн дугаар	9011018054
Регистрийн дугаар	5076307
Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	MV-015234
Хаяг	Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг 1-р хороо Их хуралдай бизнес төв 908 тоот
Утас	77112428

Зураг 1 Төслийн талбайн сансарын зураг

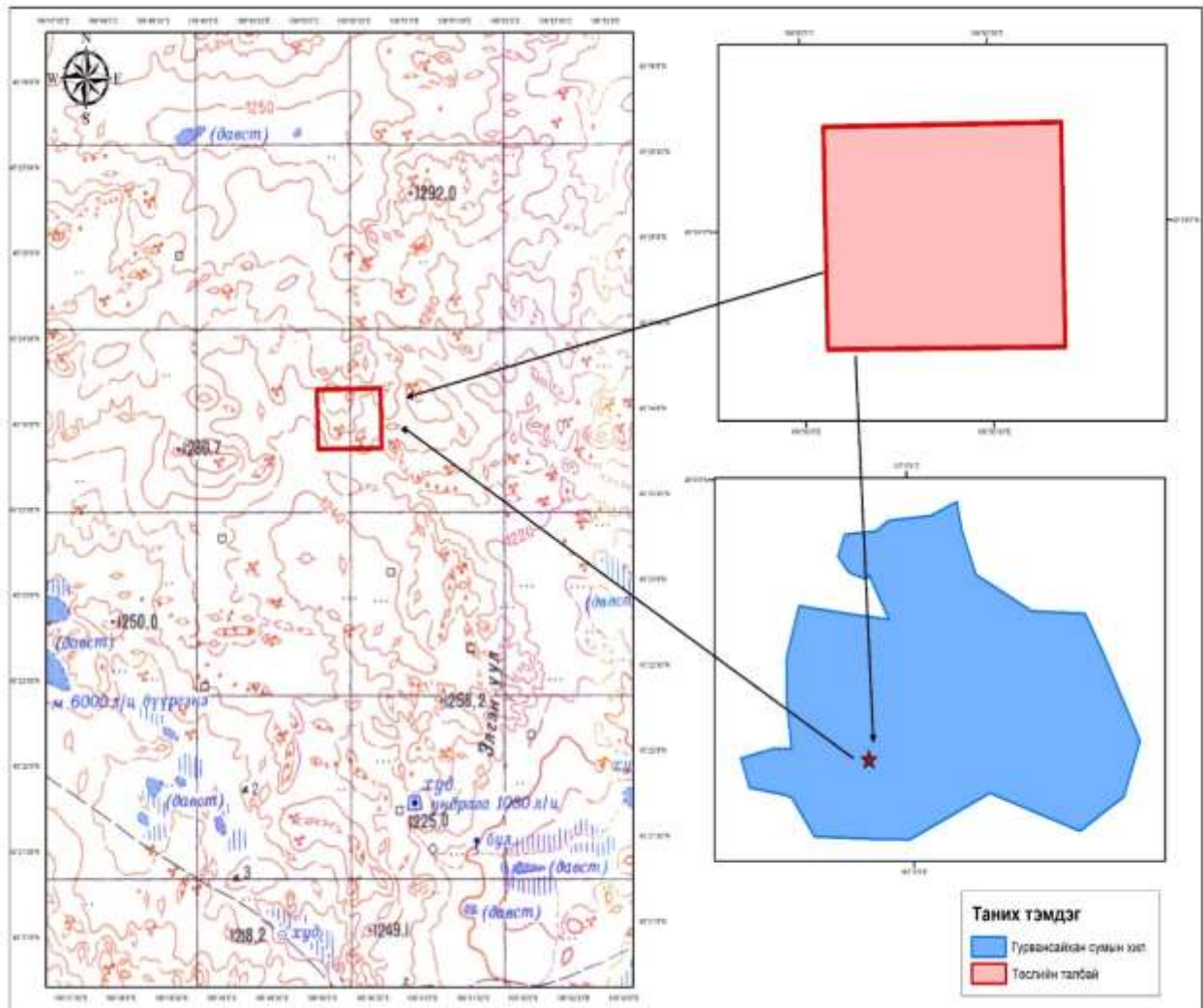
БҮЛЭГ 2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ- ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОДОРХОЙЛОЛТ

2.1 Төслийн талбайн байршил

Билгэх-II орд нь Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутгийн баруун урд хэсэгт, Улаанбаатар хотоос урд зүгт 278 км, Дундговь аймгийн төв Мандалговиос зүүн урд зүгт 57 км-т оршино.

Хүснэгт 2 Төслийн талбайн солбицол

№	Уртраг	Өргөрөг
1	106° 50' 41.45"	45° 23' 48.56"
2	106° 50' 3.45"	45° 23' 48.56"
3	106° 50' 3.45"	47° 24' 9.56"
4	106° 50' 41.45"	47° 24' 9.56"

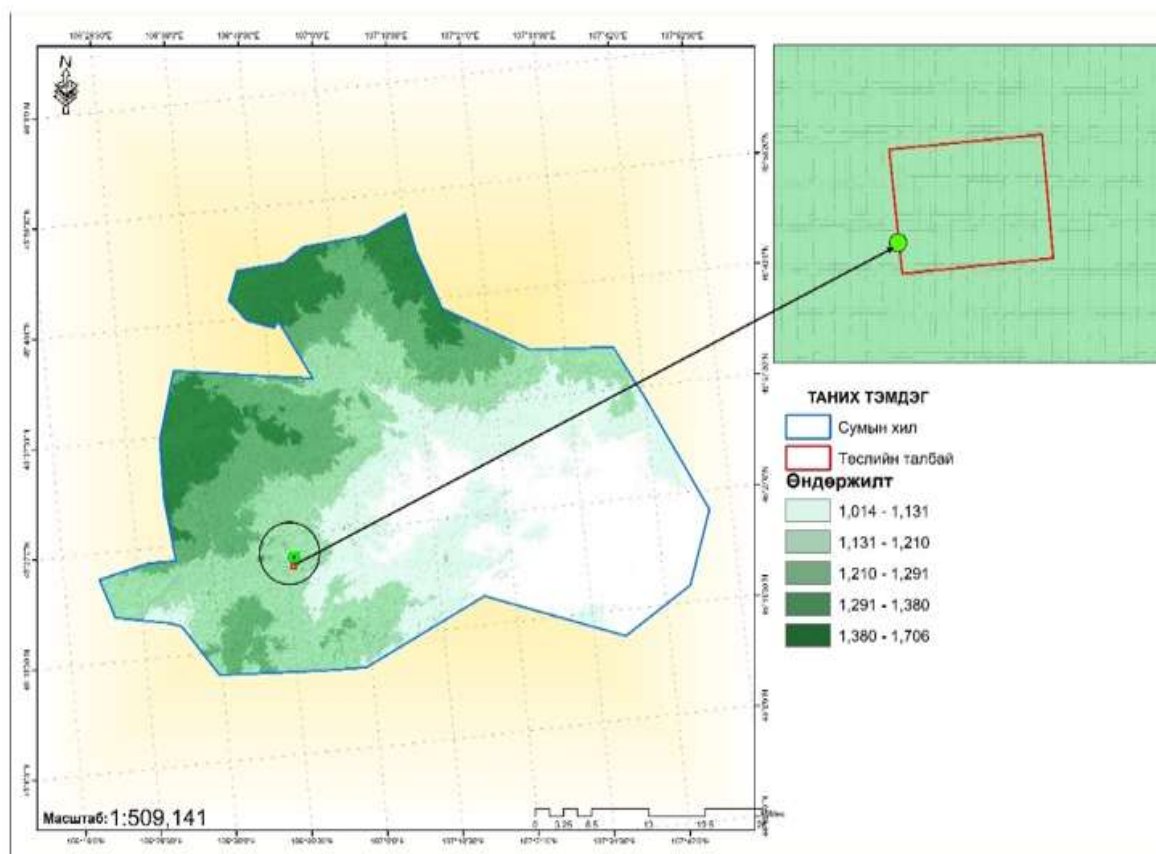

Зураг 2 Төслийн талбайн байрзүйн зураг

2.2 Төсөл хэрэгжих талбайн өнөөгийн төлөв байдал

“Нью флюорит” ХХК нь Ашигт Малтмал Газрын Тосны Газраас 2009 оны 11 сарын 02-ний өдөр MV-015234 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий “Билгэх-II” нэртэй хайлуур жоншны ордын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг 30 жилийн хугацаанд олгосон. Төслийн талбайд өнөөгийн байдлаар ямар нэгэн үйл ажиллагаа явуулаагүй байна.

Төсөл хэрэгжих талбайн газрын гадарга: Монгол орны физик газарзүйн мужлалаар хээр ба говийн их мужийн шилжилтийн заагаар орших агаад цав толгодлог, ухаа гүвээт гэсэн хоёр төрлийн рельеф зонхилдог. Цав толгодлог рельефийн үнэмлэхүй өндөр нь баруун хойноосоо зүүн урагшлах тутам аажим

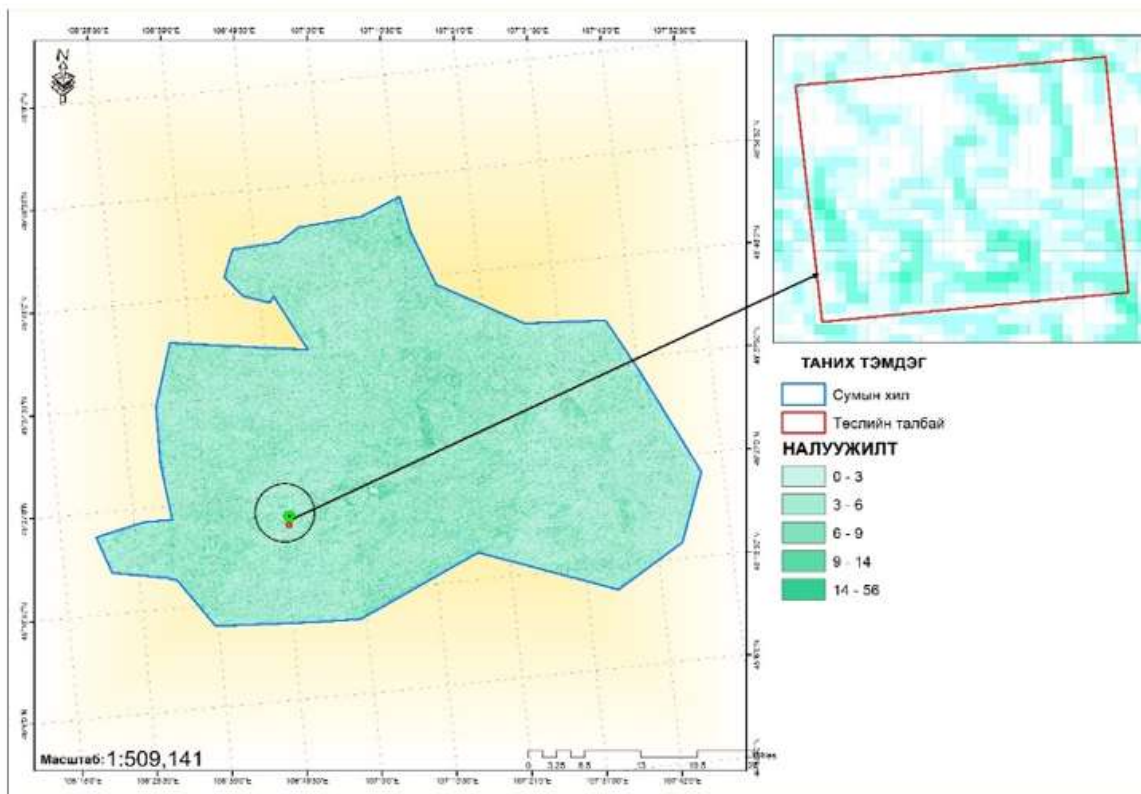

намсаж 1214,6-1481,2 м-ийн хооронд хэлбэлзэх ба ихэвчлэн бөмбөгөрдүү орой, налуу хажуутай байдаг. Дээр дурьдсан тухайн нутгийн ноёлох өндөрлөгөөс гадна Лог-уул, Өндөр зараа толгой зэрэг сөнөсөн галт уул нь харьцангуй эгц хажуутай байна. Ухаа гүвээт талархаг рельеф нь цэрд, юрын хурдас тархсан Янзагын тал, Төгрөгийн ухаа, Яшилын хоолой зэрэг 1,152.2-1,369.8 м өргөгдсөн нутгуудад

Зураг 3 Газрын гадаргын өндөржилт

зонхилон тархжээ. Харьцангуй өндөр нь 10-30 м байдаг. Ийм төрлийн рельеф нь гуу жалгаар харьцангуй бага хэрчигдсэн байдаг.

Төсөл хэрэгжих газрын гадаргын налуу: Гадаргын налуужилтын зураглалыг ArcGIS 10.8 программд зураглахад 0-6⁰C градуссын налуужилттай байна.

Зураг 4 Төслийн талбайн налуужилт

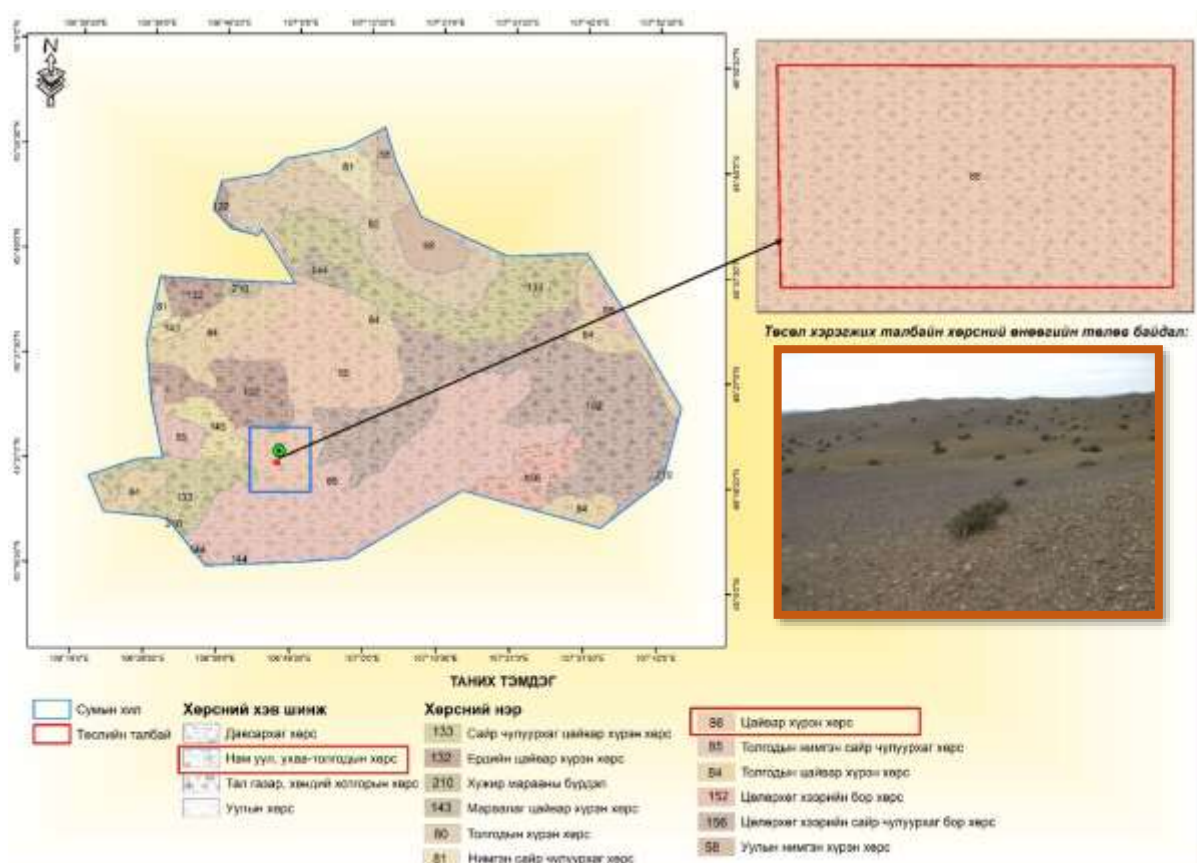
Уул зүй: Дундговь аймаг нь Монгол улсын нутгийн төв хэсэгт талархаг нутагт говь хээрийн бүсийн зааг дээр оршдог. Нутгийн хамгийн өндөр цэг нь 1926 м өндөр, Дэлгэрхангай уул юм. Мөн Их, Бага газрын чулуу зэрэг уулс бий. Нутгийн хойд хэсэгт дээд палеозойн хурдас, өмнөд хэсгээр нь цэрдийн ба кайнозойн хурдас тархжээ. Дундговь аймгийн нутагт Онгийн голоос өөр том гол, нуур байхгүй. Тогоогийн, Дүүрэн Харганын, Олгой нуурын зэрэг рашаан бий.

Уур амьсгал: Тус бүсийн нутаг дэвсгэрийг уур амьсгалын хувьд хуурай, сэрүүн, уулын хээрийн муж (Эрдэнэдалайн хойд хэсэг, Адаацаг, Дэлгэрцогт, Дэрэнгийн хойд хэсэг), нэн хуурай дулаавтар, цөлөрхөг хээрийн муж (/Дэлгэрхангай, Хулд, Луус, Гурвансайхан, Өндөршил сумын хойд хэсэг, Сайхан-Овоо, Сайнцагаан, Говь-Угтаал, Цагаандэлгэр, Баянжаргалан сумдын нутаг), нэн хуурай дулаан, цөлөрхөг хээрийн муж (Дэлгэрхангай, Хулд, Гурвансайхан сумдын урд хэсэг, Өлзийт сумын нутаг) гэж 3 хуваадаг. Агаарын температурын

**“НЬЮ ФЛЮОРИТ” ХХК-ИЙН ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“БИЛГЭХ-II” ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

дундаж хэмжээ өвлийн сард – 16-19 хэм, зуны сард +17-21 хэм, жилд орох хур тундасны хэмжээ 95-150 мм.

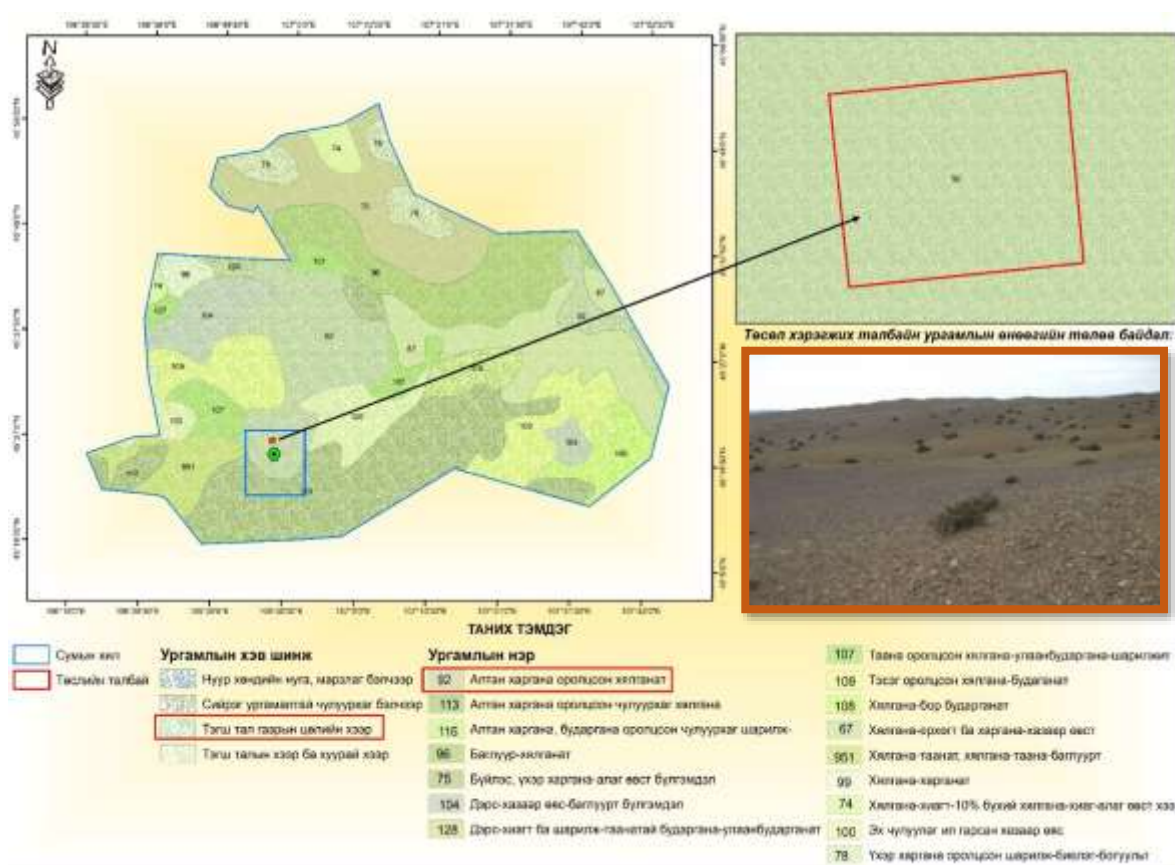
Төслийн талбайн хөрс: Жинхэнэ цөлийн хөрс манай орны урд хэсгээр тархаж улсын бүх нутгийн 9.3%-тай тэнцэх талбайг эзэлнэ. Түүний 6.9% нь хөндий хотгор, тал газраар, үлдсэн 2.4% нь уул толгодоор тархана. Сөөг, сөөгөнцөр, бутлаг ургамал зонхилсон цөлийн ургамалшил маш сийрэг тархай байдалтай, газрын гадаргын дөнгөж 5-10%-ийг бүрхэнэ. Ус чийг туйлын хомс, жилд дунджаар 50-90 см хур тунадас унахаас гадна өвөл хүйтэн, улирлын хөлдөлт 4 сар гаруй хугацаагаар үргэлжилдэг учраас хөрсөн дэх биологийн үйл явц маш боогдмол байна. Хөрсний хөлдөлтийн гүн өвөл 1-1.5 м хүрэх бөгөөд -10⁰C-ын температур хөрсөнд 25-30 см гүн нэвтэрдэг. Зуны хур борооны үед хөрсний дээд нимгэн үе чийглэгдэхэд биологийн үйл явц эрчимтэй явагдах нөхцөл бүрдэх авч түүний үргэлжлэх хугацаа даанч богинохон байна. Хур бороогүй гантай жил ургамлын ургалт хөгжилт зогсоход хүрдэг. Зарим жил ердийнхөөс их хур бороо ороход нэг наст ургамал газар сайгүй цэцэглэн цөл нутгийн ландшафт танигдахааргүй шахам сэргэдэг.Төсөл хэрэгжих талбайн хөрсний хэв шинжийг ArcGIS 10.8 программд зураглахад төслийн талбайн нам уулс, ухаа-толгодын хөрсний хэв шинжид хамаарах ба цайвар хүрэн хөрс тархсан байна.

Зураг 5 Төслийн талбайн хөрсний хэв шинжийн зураг

**“НЬЮ ФЛЮОРИТ” ХХК-ИЙН ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“БИЛГЭХ-II” ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Ургамал: Тус бүс нь ургамлын бүрхэвчээр сийрэг, тачир ургамалтай. Төслийн талбайд түгээмэл тохиолдох ургамлууд: Нохой шээрэнг *Zygorhyllum xanthoxylon*, монгол буйлс *Amygdalus mongolica*, сибирь хармаг *Nitraria sibirica*, гялгар дэрс *Achnatherum splendens*, ширэг улалж *Carex druscula*, шарилж буюу шаваг *Artemesia* монгол азар *Calligonum mongolicum*, улаан бударгана *Reuamuria soongorica*, бор бударгана *Salsola passerina*, ахар навчит баглуур *Anabasis brevifolia*, хулан хойрго *Potaninia mongolica*, хөмүүл *Allium mongolica*, төв азийн лавай *Asterothamnus centralasiaticus*, Монгол өвс *Stipa gobica* зэрэг ургамлууд төслийн талбайд тархахдаа уул толгод, тал хөндий, гуу жалга, булаг шанд зэрэг газрын гадрага ургах орчноосоо хамаараад өөр өөр бүлгэмдэл бүлэг эвшил үүсгэх боловч ерөнхийдөө нохой шээрэнг *zygorhyllum hantoxylon*, Монгол өвс *stipa gobica*, монгол буйлс *Amygdalus mongolica*, сибирь хармаг *Nitraria sibirica*, гялгар дэрс *Achnatherum splendens*, ширэг улалж *Carex druscula*, шарилж буюу шаваг *Artemesia* зэрэг ургамлууд холилдон ургаж бүлгэмдэл бүлэг эвшил үүсгэж байна. Төсөл хэрэгжих талбайн хөрсний хэв шинжийг ArcGIS 10.8 программд зураглахад тус талбайд тэгш тал газрын цөлийн хээрийн хэв шинжийн алтан гаргана оролцсон хялганат ургамал тархсан байна.

Зураг 6 Төслийн талбайн ургамлын хэв шинжийн зураг

Амьтны аймаг: Энэ район нь Аргаль, янгир, чоно, үнэг, хярс, мануул, хар сүүлт, цагаан зээр зэрэг ан амьтан, хур, сойр, ятуу, ногтруу, ангир, тогоруу, хулан жороо, талын бүргэд, тас, идлэг шонхор зэрэг жигүүртэн, алагдаахай, оготно, хүрэн, бозлог зэрэг мэрэгчид амьдардаг.

Хүн ам, дэд бүтэц: 1924 онд Гучин сум нэртэй байсныг Гурвансайхан сум болгон нэрийг нь өөрчилж Цагаан хошууны Гучин жасын суурин дээр анх байгуулагдсан. 1952 онд тус газраас нүүн одоогийн байгаа Чингийн Суугантад суурьшсан байна. Гурвансайхан сум нь байршлын хувьд аймгийн төвөөс зүүн урагш 71 км, Улаанбаатар хотоос 300 км оршдог. Нийт нутаг дэвсгэрийн хэмжээ 541.647 га нутаг дэвсгэртэй, говийн бүсэд багтдаг, сумын хамгийн хойд талын цэг Баянзүрх уул, урд цэг Хэрээ шарга овоо, Зайрмагтайн худаг, зүүн захын цэг Хамар цагаан жаргалан уул, баруун захын цэг Хөөврийн худаг хүрдэг. Өөрийн аймгийн Өлзийт, Өндөршил, Баянжаргалан, Говь-Угтаал, Дэрэн, Сайнцагаан сумуудтай нутгийн хил залгадаг. Сумын нутаг дэвсгэр нь ихэнхдээ жижиг ухаа толгод зонхилох Их газрын чулуу, Гурвансайхан, Ярх, Уул хадаргантай, Чин, Суудал уул зэрэг үзэсгэлэнт газруудтай. 2003 га газрыг улсын тусгай хамгаалалтын газрын дурсгалт газрын ангилалд бүртгэн авсан. Мөн тус сум нь монгол улсын жишиг сум юм.

Хүн ам: Гурвансайхан сум нь нийт таван багт хуваадаг бөгөөд одоогийн байдлаар тухайн багт бүртгэлтэй нийт хүн амын тоог доор харуулав.

- ❖ Элгэн баг- 389
- ❖ Дэрсэнэ-Ус баг-507
- ❖ Чулуут баг-488
- ❖ Гурвансайхан баг-408
- ❖ Суугаант баг-355

2.8 Нийгэм эдийн засаг

Төсөл хэрэгжих Гурвансайхан суманд ашигт малтмалын Салхитын мөнгөний орд, Цагаан тээгийн гантиг, Лог үнстийн нүүрс, Гурвансайхан ураны баялаг ордуудтай цаашид хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоохоор олгогдсон

хайгуулын тусгай зөвшөөрөл 9 байна. Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл 17 байна.

Зам тээвэр: Дундговь аймгийн Гурвансайхан сум нь аймгийн төвөөс зүүн урагш 71 км, Улаанбаатар хотоос 300 км-т оршдог. Аймгийн төвөөс сум хүртэл шороон замаар холбогддог байна.

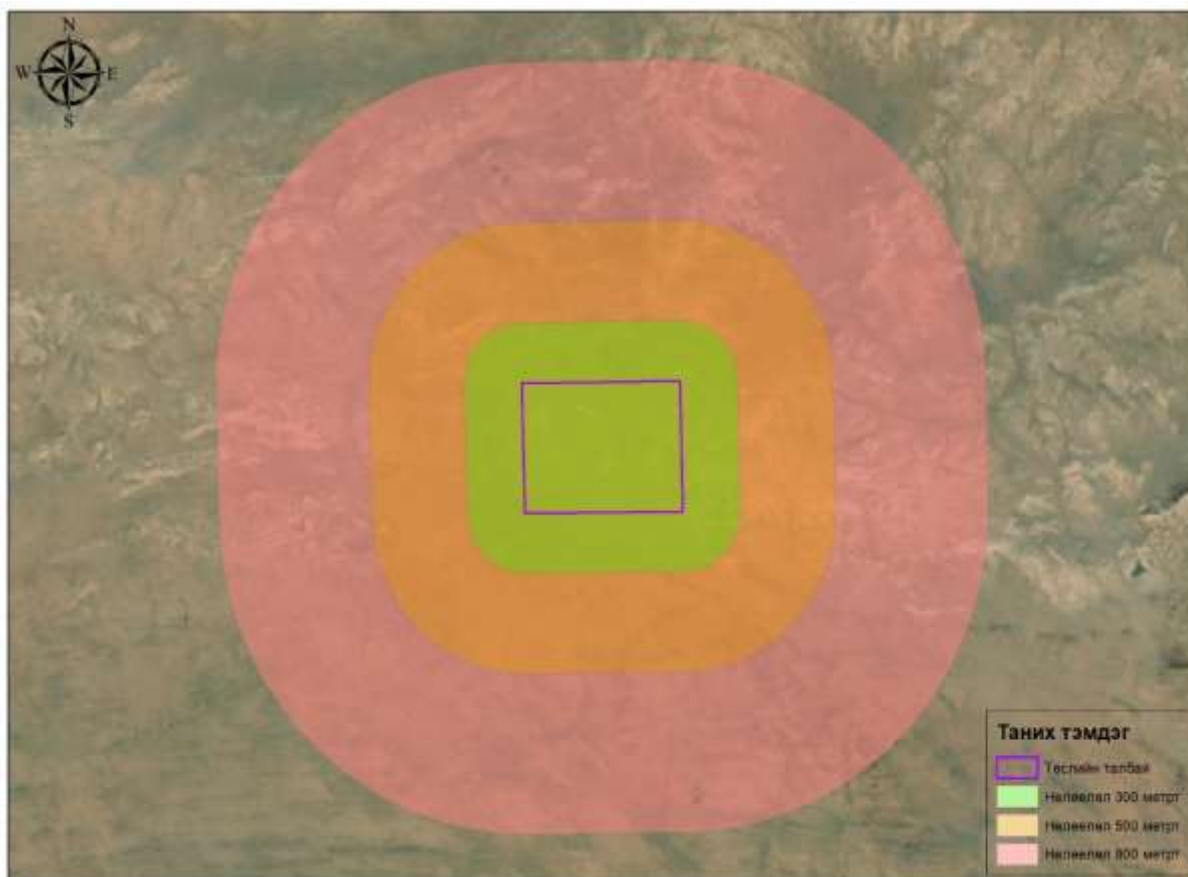
Ус хангамж: Сумын төвд цэвэр усны эх үүсвэрийн гүний 2 худагтай. Энэ худаг нь сумын төвийн иргэдийн ундны усыг хангадаг. Энэ 2 худгийн ус нь шохойн чулуулгийн улмаас тунадас их хэмжээгээр үүсдэг бөгөөд шүүлтүүр тавьж цэвэршүүлэх шаардлагатай. Бэлчээрийн усан хангамжийн хувьд ерөмдлөгийн 26 худаг байна.

Эрүүл мэндийн төв: Сумын төв 1939 онд Цагаан хошуунд Гучин хийдийн төв дээр шилжиж суурьшснаар эмнэлгийн үйлчилгээ тогтмолжсон гэж үздэг. Сум 1952 онд Суугаантад төвлөрснөөс эхэлж амбулатори, больниц, төрөх тасаг гэсэн 3 гэртэй эмчилгээ, үйлчилгээг явуулж байсан ба 1964 онд анх эмнэлгийн 4 өрөө байртай болж, 1968 онд хүний их эмчийн салбар болон өргөжиж, их эмч-1, бага эмч, сувилагч 6 хүний бүрэлдхүүнтэйгээр ажиллаж байжээ. Одоо Сумын эрүүл мэндийн төв нь 16 ажиллагсадтай 2 их эмч, 1 эхбаригч, 1 бага эмч, 1 НЭМА, 4 сувилагч, 2 үйлчлэгч, лаборант, нярав, нягтлан жолооч, тогоочийн орон тоотойгоор сумын 2168 хүн амд эрүүл мэндийн анхан шатны болон нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлж байна.

Хот байгуулалт газрын харилцаа: Гурвансайхан сумын төв нь Засаг захиргаа, үйлчилгээний үүрэг давамгайлсан сум юм. Сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг 2007 онд орон нутгийн төсвийн санхүүжилтээр боловсруулсан. Сумын төвийн нутаг дэвсгэрийн бүсчлэлийн өнөөгийн байдал: ногоон байгууламж, амралт, аялал жуулчлалын бүс 9.2 га хөдөө аж ахуйн бүс 514.900 га өнөөгийн байдлаар 156 өрхөд гэр бүлийн хэрэгцээний зориулалтаар 11.52 га газар өмчилж, 345 өрхөд өвөлжөө, хаваржааны зориулалтаар 253 га газар, 3 аж ахуй нэгж амралт, аялал жуулчлалын зориулалтаар 4.2 га газар эзэмшиж байна.

БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

“Ньюфлюорит” ХХК-ны Дундговь аймгийн Гурвансайхан суман нутагт орших “Билгэх-II” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн үйл ажиллагаа хэрэгжсэнээр тухайн бүс тодорхой хэмжээгээр элэгдэлд орно. Элэгдэл эвдрэлд оруулах гол хүчин зүйл нь хүнд даацын машины хөдөлгөөн, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үеийн тоос тоосонцор, дуу чимээ зэрэг юм.

Зураг 7 Нөлөөллийн эрчмийн зураг

Мөн төсөл хэрэгжсэнээр байгалийн гэнэтийн аюул осолд өртөх болон хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм зөрчигдөх, техник хэрэгслийн элэгдэл эвдрэлээс сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Агаарын чанар:

- Бүтээгдэхүүн тээвэрлэх үеийн машины утаа тортог, замын тоос үүсэх
- Хүдэр боловсруулах үед үүсэх тоосжилт
- Барилга байгууламжийн орчмын шимт хөрс элэгдэж эвдэрснээс ургамлын нөмрөг талхлагдсанаас тоосжилт үүсэх

- Хатуу хог хаягдлыг цаг тухайд нь зайлуулаагүйгээс ялзарч муудан, үнэр орсноор агаар орчныг бохирдуулах зэрэг нөлөө үзүүлэхээр байна.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ

- ✓ Машин техникийг тогтмол үзлэгт хамрагдуулж байх, янданд шүүлтүүр тавих
- ✓ Зам талбайг тогтмол усалж чийгшүүлж байх
- ✓ Ажилчдын амрах байр сууцны гадна талбайг зүлэгжүүлж тохижуулж агаарын чанарыг сайжруулах
- ✓ Хог хаягдлыг цаг тухай бүрд ачуулж, ангилах ялгаж байх
- ✓ Төсөл хэрэгжих бүхий хугацаанд агаарын тоос болон хорт бодисыг хэмжилтийн цэг бүр дээр тогтмол хийж байх зэрэг арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэх нь агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах боломжтой юм

Хөрсөн бүрхэвч: Төслийн зүгээс хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгт дор дурдсан сөрөг нөлөөллүүдийг үзүүлэхээр байна. Үүнд:

- ✚ Барилга байгууламжийн ойр орчмын шимт хөрс элэгдэж, эвдэрснээс ургамлан нөмрөг талхлагдах
- ✚ Ачиж тээвэрлэх үеийн машин техникийн хөдөлгөөнөөс хучилтгүй зам талбайн хөрс элэгдэж, эвдрэх
- ✚ Олон салаа зам гарган зорчих
- ✚ Машин техникийн эвдрэл гэмтлээс үүдэн тос, тослох материалын асгаралтаас хөрс, ус бохирдох
- ✚ Хог хаягдлыг төвлөрсөн цэгт хаяагүй, мөн ангилан ялгаагүйгээс болж хөрсийг бохирдуулах
- ✚ Ажилчдын ариун цэврийн газар болон хоолны газраас гарах шингэн хог хаягдлын байгууламж байхгүй, тэдгээрийн эвдрэл гэмтэл, дүүрэх зэрэг асуудлаас хөрс бохирдох

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ

- ✓ Ажилчдын амрах байр, хоолны газар, оффис зэрэг барилга байгууламжийн гадна талбайг зүлэгжүүлэх, машин техникийн засварын газар болон тос тослох материалын агуулахын гадна талбайг цементлэх
- ✓ Олон салаа зам гаргахгүй байх, зам талбайн тэмдэгжүүлэлт хийх
- ✓ Уурхайн гадаад болон дотоод тээврийн замыг хатуу хучилттай болгох
- ✓ Хог хаягдлыг төвлөрсөн цэгт хаях, цаг тухай бүрт ачуулах, ангилан ялгаж байх
- ✓ Цэвэрлэх байгууламж болон ариун цэврийн байгууламжийг байгаль ээлтэй технологийг сонгон ашиглах эдгээрийн эвдрэл гэмтлийг шалгаж байх
- ✓ Уурхайн машин техник төхөөрөмжийн үзлэг шинжилгээг тогтмол хийж байх

Гадаргын болон газрын доорх ус: “Билгэх-II” хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн гидрогеологийн судалгаагаар уурхайн ашиглалтын талбайд гүний уст цэг илрээгүй байна. Мөн унд ахуйн усны хэрэгцээг хангахын тулд шинэ худаг гаргахаар төлөвлөсөн. Төслийн талбайн ойр орчимд гол горхи, булаг шанд зэрэг гадаргын усны эх үүсвэр байхгүй байна. Иймд төсөл хэрэгжих явцад байгалийн усны нөөц болон усны бохирдолд үзүүлэх нөлөөлөл байхгүй юм. Гэвч ахуйн бохир ус болон хог хаягдлыг зөв байршуулаагүй мөн орчны цэвэрлэгээ хийгээгүйн улмаас гадаргын болон хөрсний усыг тодорхой хэмжээгээр бохирдуулж болзошгүй.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ:

- ✓ “Ньюфлюорит” ХХК нь цэвэрлэх байгууламж байгуулан шингэн хаягдлыг байгаль орчинд халгүй арга хэлбэрээр зайлуулах, дахин ашиглах арга хэмжээг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэн “Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай” хуулийн 2019 оны 05 сарын 02нд батлагдсан нэмэлт өөрчлөлтийг, Усны тухай хуулийн 3.1.32, 3.1.33, 25, MNS 4943:2015 стандарт, 2.2-2.4, 25 дугаар зүйлийн 25.1, 8 дугаар зүйл, зэргийг дагаж мөрдөнө ажиллахыг зөвлөж байна.

Хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөлөл: Ажиллагсдын ихэнх нь дуу чимээ ихтэй, температурын эрс өөрчлөлттэй нөхцөлд ажиллахаар байгаа тул мэргэжлээс шалтгаалах өвчлөлд хялбар өртөх магадлалтай юм. Түүнчлэн хөдөлмөр хамгааллын хэрэгсэл, зориулалтын ажлын нормт хувцасны хангалт, ашиглалтад анхааралтай хандаагүйгээс үйлдвэрлэлийн осолд өртөх магадлалтай байна. Байгалийн гэнэтийн аюул осолд өртөх болон хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм зөрчигдөх, техник хэрэгслийн элэгдэл эвдрэлээс сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ:

- ✓ Ажиллагсдыг эрүүл мэндийн үзлэгт тогтмол хугацаанд хамрагдуулж байх
- ✓ Эрүүл ахуй аюулгүй ажиллагааны заавар зөвлөмжийг өдөр бүр өгч байх
- ✓ Ажиллагсдыг хөдөлмөр хамгааллын хэрэгсэл болон зориулалтын ажлын хувцсаар хангах
- ✓ Галын аюулгүй ажиллагаа болон гамшгаас урьдчилан сэргийлэх сургалт зохион байгуулах
- ✓ Ажилчдыг хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны дүрмийг чанд сахин мөрдүүлэх тал дээр хяналт тавих

Ургамлан нөмрөг: Хүнд машин техникийн хөдөлгөөнөөр орчны ургамлан бүрхэвч алдагдах, ажиллагсад зориудын бус замаар явах, анхаарал болгоомжгүйгээс гал түймэр гарах зэрэг нь ургамлан нөмрөгт нөлөөлөн, түүний

төрөл зүйлийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах (хог ургамал ихсэх), зэрэг сөрөг нөлөөллүүд үүсч болзошгүй.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ:

- ✓ Ажилчдын амрах байр, хоолны газар, оффис зэрэг барилга байгууламжийн гадна талбайг зүлэгжүүлэх, машин техникийн засварын газар болон тос тослох материалын агуулахын гадна талбайг цементлэх
- ✓ Амрах байрнаас хоолны газар хүрэх зам гэх мэт явган хүний замыг нэг маршрутаар болгож цементлэн хашиж аль болох унаган ургамлыг нь гэмтээхгүй байх
- ✓ Гадна талбайг тохижуулах хашиж хамгаалах, тогтмол усалж арчилж байх
- ✓ Ажилчдын амрах байр, хоолны газар, оффис машин техникийн засварын газар болон тос тослох материалын агуулахын зэрэг барилга байгууламжид галын аюулгүй ажиллагааны буланг хийх ажилчдад хэрэглэх заавар зөвлөгөө санамжийг тогтмол өгөх, сургалт зохион байгуулах

Амьтны аймаг: Төслөөс амьтны аймагт нөлөөлөх шууд нөлөөлөл байхгүй. Төсөл хэрэгжих газар тээврийн хэрэгсэл, хүний хөдөлгөөн ихсэж, дуу чимээний нөлөөлөл зэргээс жижиг амьтад дайжих, амьдрах орчин хумигдсан. Харин ногоон байгууламжийг байгуулснаар төслийн ойр орчмын талбайд тыархах зарим амьтдад амьдрахад эерэг нөлөөлөл үзүүлж болох юм.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ:

- ✓ Хөрсийг зүй зохистой ашиглах, олон салаа зам гаргахгүй байх, тогтсон нэг замаар тээврийн хэрэгслүүдийг зорчуулах.
- ✓ Ховор амьтадыг устахаас хамгаалж өөр газар шилжүүлэх болон биотехникийн арга хэмжээ авах талаар судалгаа хийх, шаардлагатай гэж үзвэл мэргэжлийн байгууллагын зөвлөмж авч хэрэгжүүлэх
- ✓ Уулын малталт, овоолгыг ан амьтанд аюулгүй байхаар байрлуулах
- ✓ Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулах

Нийгэм эдийн засаг: Төслийн үйл ажиллагаанаас нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл бага ба аливаа болзошгүй нөлөөлөл нь хүний анхаарал, болгоомжгүй, хариуцлагагүй үйл ажиллагаанаас шалтгаална. Төсөл хэрэгжих хугацаанд аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, нийгмийн даатгал болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл, авто машин болон өөрөө явагч механизмийн албан татвар, эдэлбэр газар ашигласны төлбөр болон бусад татвар төлбөрийг улс болон орон нутгийн төсвийн санд оруулах бөгөөд төсөл хэрэгжсэнээр орон нутагт шинэ ажлын байр нэмэгдэх боломжтой юм.

**“НЬЮ ФЛЮОРИТ” ХХК-ИЙН ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“БИЛГЭХ-II” ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Аливаа төслийн үйл ажиллагаанаас тухайн орон нутгийн байгаль орчны төлөв байдал, нийгэм, эдийн засаг болон хүн амын амьдрах орчинд хэрхэн нөлөөлөх, тэдгээр нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчимшил зэргийг тогтооход магадлан жагсаах буюу хяналтын хуудасны аргыг өргөн хэрэглэдэг. Энэ арга нь экспертүүдийн гаргасан үнэлэлт, дүгнэлтүүдийг магадлалын онолд тулгуурлан боловсруудах замаар хэрэгждэг. Магадлан жагсаах арга нь нөлөөлөх зүйл байна, байхгүй гэсэн зарчмаар үнэлэх бөгөөд нөлөөлөл байвал “х”-ээр тэмдэглэнэ. Ингэхдээ уг үнэлгээнд оролцсон шинжээч, судлаачдын дүгнэлтийг үндэслэн 2 төрлийн жагсаалт гаргасан. Нөлөөллийн хэлбэр нь үргэлжлэх хугацаа, эрчмийг илрүүлэхэд зориулагдсан бөгөөд нөлөөлөл нь “шууд”, “шууд бус”, “буцаж нөлөөлөх”, “буцалтгүй нөлөөлөх”, давхардах эсэхийг тодруулах, хугацааны хувьд “богино хугацааны”, “урт хугацааны”, эрчмийн хувьд “бага зэрэг”, “дунд”, “хүчтэй” гэхчилэн ангилсан магадлах жагсаах аргаар тодорхойлсон. Доорх хүснэгтээр үзүүлэв.

Хүснэгт 3 Төслийн болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим

№	Байгаль орчны үзүүлэлтүүд	Нөлөөлөл			Хугацаа		Давтамж		Эрчим		
		Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Сулавтар нөлөөлөх	Дунд зураг нөлөөлөх	Хүчтэй нөлөөлөх
Биологийн төрөл зүйлийн оршин амьдрах нөхцөл											
1	Газрын доорх усны чанар		x		x			x	x		
2	Газрын доорх усны нөөц		x			x		x	x		
3	Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	x				x	x		x		
4	Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт		x								
Байгаль орчны чанарын өөрчлөлт											
5	Усны чанар, хэмжээ		x		x		x			x	
6	Агаарын бохирдол		x		x			x	x		
7	Хөрсний бохирдол		x			x	x		x		
8	Хорт бодис усаар дамжин хүн, амьтанд үзүүлэх нөлөөлөл		x		x			x		x	
9	Дуу чимээ, шуугианы нөлөөлөл	x							x		
Нийгэмд үзүүлэх нөлөөлөл											
10	Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх	+				+		+		+	

**“НЬЮ ФЛЮОРИТ” ХХК-ИЙН ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“БИЛГЭХ-II” ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

11	Үйлчилгээний салбарын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх										
12	Хүн, амын орлого нэмэгдэх	+				+		+		+	
13	Хүн амын тоо өөрчлөгдөх										
Эдийн засаг, байгаль орчин											
14	Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх	+		+		+		+		+	
15	Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	+				+		+			+
16	Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох		+			+		+	+		
17	Ажлын байр нэмэгдэх	+				+	+			+	
18	Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх	+			+		+		+		
19	Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх		x		x		x			x	
Бусад нөлөөлөл											
20	Хог хаягдал, хогийн цэгийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавж үржих		x		x		x		x		
21	Нөлөөллийн тоо ширхэг	Сөрөг	2	9		6	3	5	4	7	3
		Эерэг	6	1	1	1	6	2	5	2	4

Тайлбар: “+” эерэг, “x” сөрөг

Хүснэгт 4 Нөлөөллийн эрчим, цар хүрээ, шинж чанараар ангилсан байдал

Шууд нөлөөллийн тоо: 8	
Эерэг нөлөөлөл нь: 6	Сөрөг нөлөөлөл нь: 2
<ul style="list-style-type: none"> - Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх - Хүн, амын орлого нэмэгдэх - Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх - Орон нутгийн орлого нэмэгдэх - Ажлын байр нэмэгдэх - Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх 	<ul style="list-style-type: none"> - Хөрсний элэгдэл, эвдрэл - Дуу чимээ, шуугианы нөлөө
Шууд бус нөлөөллийн тоо: 5	
Эерэг нөлөөлөл нь: 1	Сөрөг нөлөөлөл нь: 4
<ul style="list-style-type: none"> - Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох 	<ul style="list-style-type: none"> - Газрын доорх усны чанар - Усны чанар, хэмжээ - Агаарын бохирдол - Хөрсний бохирдол
Өөрөө зохицуулагдах нөлөөллийн тоо: 1	
Эерэг нөлөөлөл нь: 1	Сөрөг нөлөөлөл нь:
<ul style="list-style-type: none"> - Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх 	
Богино хугацааны нөлөөллийн тоо: 3	

“НЬЮ ФЛЮОРИТ” ХХК-ИЙН ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
 “БИЛГЭХ-II” ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ
 БАЙГАЛЬ ОРЧИН ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Сөрөг нөлөөлөл нь: 2	Эерэг нөлөөлөл нь: 1
<ul style="list-style-type: none"> - Усны чанар, хэмжээ - Агаарын бохирдол 	<ul style="list-style-type: none"> - Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх
Урт хугацааны нөлөөллийн тоо : 9	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 3	Эерэг нөлөөлөл нь: 6
<ul style="list-style-type: none"> - Газрын доорх усны чанар - Хөрсний элэгдэл, эвдрэл - Хөрсний бохирдол 	<ul style="list-style-type: none"> - Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх - Хүн, амын орлого нэмэгдэх - Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх - Орон нутгийн орлого нэмэгдэх - Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох - Ажлын байр нэмэгдэх
Буцах нөлөөллийн тоо: 4	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 2	Эерэг нөлөөлөл нь: 2
<ul style="list-style-type: none"> - Хөрсний элэгдэл, эвдрэл - Усны чанар, хэмжээ 	<ul style="list-style-type: none"> - Ажлын байр нэмэгдэх - Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх
Буцалтгүй нөлөөллийн тоо: 9	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 4	Эерэг нөлөөлөл нь: 5
<ul style="list-style-type: none"> - Газрын доорх усны чанар - Газрын доорх усны нөөц - Агаарын бохирдол 	<ul style="list-style-type: none"> - Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх - Хүн, амын орлого нэмэгдэх - Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх - Орон нутгийн орлого нэмэгдэх - Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох
Сулавтар нөлөөллийн тоо: 9	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 7	Эерэг нөлөөлөл нь: 2
Эрчимтэй нөлөөллийн тоо : 1	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 0	Эерэг нөлөөлөл нь: 1
	<ul style="list-style-type: none"> - Орон нутгийн орлого нэмэгдэх

БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

“Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль”-ийн шинэчилсэн найруулгад зааснаар аливаа төслийг хэрэгжүүлэхдээ байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүнд үндэслэн түүнийг гүйцэтгэсэн мэргэжлийн байгууллага-үнэлгээний эрх бүхий аж ахуйн нэгж боловсруулан, улмаар төсөл хэрэгжүүлэгчтэй зөвшилцөн, ерөнхий үнэлгээг хийсэн байгууллагаар хянуулах, батлагдсаны дараа хэрэгжилтийг хангаж ажиллах үүргийг тухайн төсөл хэрэгжүүлэгч хүлээхээр тусгасан.

“Нью флюорит” ХХК нь Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх-II” хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот тушаалаар батлагдсан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам, мөн сайдын 2014 оны 4 дүгээр сарын 10-ны өдрийн А-117 тоот тушаалаар батлагдсан аргачлалыг баримтлан боловсруулсан.

Энэхүү байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах хуваарь зэрэг ажлууд багтсан бөгөөд төслийн 2026 оны менежментийн төлөвлөгөөний ажилд нийт 12,650,000 сая,мян/төг зарцуулахаар төсөвлөв. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь жил бүрийн 11 дугаар сарын 01-ний дотор тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, дараа оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний төслийг 12 сарын 30-ны дотор холбогдох байгууллагад хүргүүлж байх зайлшгүй шаардлагатай болно.

Хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ	БОМТ-ийн нийт зардал /мян.төг/,
Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	2,750,000
Дүйцүүлэн хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө	1,800,000
Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	1,750,000
Түүх соёлын өвийг хамгалах төлөвлөгөө	475,000
Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	825,000
Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	2,050,000
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	3,000,000
Нийт	12,650,000

БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Хийгдэх ажил	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийг хамрах хүрээ	Хэмж их нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн акт барим бичиг
Агаар										
1	Тээвэрлэлтийн үед	Уурхайн тээвэрлэлтийн үед тоос шороо агаарт босох	Уурхайн дотоод, гадаад тээврийн замыг шаардлагатай үед чийгшүүлж усалгаа хийх	Төслийн талбайд	-	2,500	-	150,000	60 удаа	-MNS 0017-2-3-16:1988. Байгаль орчныг хамгаалах. Агаар мандал. Хот суурин газрын агаарын чанарыг хянах журам.
2	Тээвэрлэлтийн үед	уурхайн тээвэрлэлтийн үед тоос шороо босох	Тээвэрлэлтийн үед хурдын хязгаар тогтоох тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулах	Төслийн талбайд	-	125,000	4 ш	500,000	Үйл ажиллагааны турш	- MNS 3384-1982. Байгаль орчны хамгаалал. Агаар мандал. Сорьц авахад тавигдах ерөнхий шаардлага.
3	Техник тоног төхөөрөмж ажиллах үед	Ашиглагдаж буй машин техникээс ялгарах утаа агаарт дэгдэх	Ашиглагдаж буй машин техникээс ялгарах утааг стандартын түвшинд байлгах анхаарч тогтмол үзлэг хийж ажиллах	Төслийн талбайд	-	-	-	-	Үйл ажиллагааны турш	- MNS 3384:1982. Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага, - MNS0017-2-5-11:1988. Сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага, -MNS 4048:1988 Тоосны хэмжээг тодорхойлох жингийн арга -Бензин хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны найрлага дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих
Хөрсөнд										

“НЬЮ ФЛЮОРИТ” ХХК-ИЙН ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “БИЛГЭХ-II” ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4	Ашигла лтын үед	Хөрсний унган төрхийг алдагдуулах	Шимт хөрсийг хуулж, тусгай талбайд стандартын дагуу байршуулах	Төслийн талбайд	-	350,000	-	350,000	Үйл ажиллага аны турш	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль -MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт
5			ШТС-ийн талбайг цементлэх			1,000,00 0	1	1,000,0 00	Үйл ажиллага аны турш	хэмжээг тодорхойлох арга, -MNS 4006:1987 Хөрс. MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага -MNS ISO 11047:2001
6			Техник үзэлгийн засварын талбай байгуулах	Төслийн талбайд			1,250,00 0	1	1,250,0 00	Үйл ажиллага аны турш
Усны нөөц, усны чанарт										
7	Ашигла лтын үед	Ус бохирдох, усны нөөц буурах	Ажилчидад усыг ариг гамтай хэрэглэх, хамгаалах тухай сургалт зохион байгуулах	Уурхайн нийт ажилчида д		300,000	1	300,000	1 удаа	

“НЬЮ ФЛЮОРИТ” ХХК-ИЙН ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “БИЛГЭХ-II” ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

8			Ажилчдын унд ахуйн усанд ашиглаж байгаа гүний худгаас дээж авч шинжилгээ хийлгэх	Ажилчдын байрны хүрээнд	-	-	-	-	Орчны хяналт шинжилгээний зардалд	
Амьтны аймаг, ургамлан нөмрөг										
9		Хог хаягдлын индикатор амьтад үржих, хордох нөхцөл бүрдүүлэхгүй байх	Хог хаягдлыг ангилан ялгах хогын сав байршуулах	Төслийн талбайд	-	-	-	-	Хог хаягдлын зардалд	
Нийт 2,750,000										

БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Нөхөн сэргээлт н зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал мян,төг	Хэрэгжүүлэх хугцаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүй баримт бичиг
1	Техникийн нөхөн сэргээлт	2026 онд биологын болон техникийн нөхөн сэргээлт хийгдэхгүй							“Байгаль орчныг хамгаалах тухай” “Ашигт малтмалын тухай”, “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” MNS5915:2008MNS5916:2008 MNS5917:2008
2	Биологийн нөхөн сэргээлт								
Нийт 0,0 сая.төг									

БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн хүрээнд нүүлгэн шилжүүлэх үйл ажиллагаа хийгдэхгүй тул БОМТ-нд нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ тусгагдаагүй болно.

БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхайн ашиглалтын үйл явцад түүх соёлын дурсгалт зүйлс олдвол уурхайн үйл ажиллагааг түр зогсоон зохих байгууллагад мэдэгдэж, түүх соёлын дурсгалт зүйлсийг хамгаалах ажлыг зохион байгуулах болно.

БҮЛЭГ 10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Нийт зардал (мян\төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	Гамшигаас төлөвлөгөө ажлуулах хамгаалах батлуулан	Уурхайн кемп	1	300,000	300,000	Үйл ажиллагааны турш	
	Төслийн болзошгүй осол урьдчилан зорилгоор багаж хэрэгсэл талбайд эрсдэлээс сэргийлэх гал унтраах байрлуулах.	Уурхайн кемп	1	300,000	300,000	Үйл ажиллагааны турш	
	Үндсэн ажилчидад мэндийн үзлэгт эрүүл хамруулах	Үндсэн ажилчдад	1	700,000	700,000	Үйл ажиллагааны явцад	
	Аюулын үед төлөвлөгөөг мөрдөж ажиллах хэрэгжүүлэх батлуулах	Уурхайн кемп	1	450,000	450,000	Үйл ажиллагааны турш	
Нийт				1,750,000			

БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал	Тоо хэмжээ	Нийт зардал	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг, стандарт аргачлал	
Ахуйн болон хатуу хог хаягдал	Аюултай хог хаягдал үүсгэгчийн бүртгэлийн дугаар авах	Дундговь аймгийн байгаль орчин	-	-	-	-	Үйл ажиллагааны үед	-Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага MNS 5344:2011 -Хог хаягдлын тухай хууль	
	Газарт бага хэмжээний асгарсан тос, масло саармагжуулагч хийх	Уурхайн засварын талбайд	-	200,000	1	200,000	Үйл ажиллагааны үед		
	Хог хаягдлыг ангилан ялгах тухай сургалт нийт ажилчдад орох	Уурхайн ажилчдад			135,000	1	135,000		Үйл ажиллагааны үед
	Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах сав байршуулах	Уурхайн кемп	-	60.000	3	180.000	Үйл ажиллагааны үед		
	Хог хаягдлыг цуглуулах савыг агаар сайн нэвтэрдэг байхаар сайжруулан хийх	Уурхайн кемп	-	200.000	1	200.000	Үйл ажиллагааны үед		
	Орон нутагтай хог хаягдлын гэрээ байгуулах.	Үйл ажиллагааны турш	-	110,000	1	110.000	Үйл ажиллагааны турш		
Нийт						825,000 төг			

БҮЛЭГ 12. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал	Тоо хэмжээ	Нийт зардал	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг, стандарт аргачлал
	Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн” хөтөлбөрийн хүрээнд төслийн талбайн ойр орчим мод тарих	Кемп	-	2,500	320	800,000	1	
Сумын засаг дарга болон байгаль орчны байцаагчын санал	Тээврийн замыг хуваан засварлах	Гурвансайхан сум	-	1	1,000	1,000,000	1	MNS 5914:5015, MNS 4597:5013
Нийт			Төг 1,800,000					

БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байгаль орчны бүрэлдэхүүнд үзүүлэх нөлөөлөл	Хяналт шинжилгээ хийх байршил	Хугацаа ба давтамж 2026 он	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал (мян.төг)	Нийт зардал (мян.төг)	Баримтлах арга, аргачлал, стандарт, шаардлагууд
Хөрсний бохирдол								
1	Хөрсний морфологи бичиглэл, рН, цахилгаан дамжуулалт, давс %, ялзмагийн агууламж %, шим тэжээлийн элемент, хөрсний механик бүрэлдэхүүн, нүүрс устөрөгчийн нэгдлүүд	Хөрс элэгдэл эвдрэлд орох, үржил шимээ алдах, гадаргын унаган хэлбэр өөрчлөгдөх	Төслийн талбайд 4 цэг сонгох /Уурхайн кемп орчим, уурхайн ухаш/	Жилд 1 удаа	Жилд 1 удаа	-	817,000	MNS 3307:1991, MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга, MNS 3309:1991 Хөрс. Хөрсний хялбар уусдаг давсны химийн найрлагыг тодорхойлох арга, MNS 3675:1984 Хөрсний органик бодисын хэмжээг тодорхойлох лабораторийн арга, MNS 4006:1987 Хөрс. Хөдөлгөөнт фосфор, калийг тодорхойлох Мачигины арга MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага MNS ISO 11047:2001 Хөрсний чанар. Хөрсний усан орчны хандмалд кадми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайрыг тодорхойлох. Дөлний болон цахилгаан дулааны атомын шингээлтийн спектрометрийн арга MNS 3675:1984 Хөрсний органик бодисын хэмжээг тодорхойлох лабораторийн арга MNS 5850:2008 Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
	Хүнд металлын агууламж	Түлш, тосолгооны материал болон химийн бодис, хог хаягдлаар хөрс бохирдох	4цэгт /Засварын цех, ШТС/	Жилд 1 удаа	Жилд 1 удаа	-	408,000	

“НЬЮ ФЛЮОРИТ” ХХК-ИЙН ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “БИЛГЭХ-II” ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Усны хяналт шинжилгээ								
2	Усны чанар рН, ууссан нийт давс (жингийн аргаар), усны ерөнхий болон хүнд металлын шинжилгээ	Төслийн талбай орчим	Унд ахуйн усыг хангаж буй уснаас	2026 он	Жилд 1 удаа	-	372,000	MNS (ISO) 4867:1999 Усны чанар. Дээжийг боловсруулах, хадгалах зөвлөмж MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS (ISO) 5667-14:2000 Гадаад орчны уснаас сорьц авах болон тээвэрлэх, гарын авлагын зөвлөмж MNS 13.060.50 Усны чанарын стандарт MNS 0900 : 2005 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт
3	Усны түвшин усны ундарга нөөц	Ус ашиглалтаас, зарцуулалтаас газар доорх усны горим өөрчлөгдөх	Гүний худгийн ус, Гол	2026 он				
4		Агаарт тоос босох	Уурхайн бүсэд	2026 он	Жилд 1 удаа		373,000	
ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ХҮРЭЭНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АЖЛЫН 2026 ОНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН							2,050,000	

**БҮЛЭГ 13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРЛАГА
ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь				Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
		2026 он					
		I- улирал	II- улирал	III-улирал	IV-улирал		
Ажилчдад байгаль орчныг хамгаалах талаар сургалт зохион байгуулах	150,000	-	+	-	-	Байгаль орчны мэргэжилтэн	-MNS 4968: 2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуй. Ерөнхий шаардлага
Хөдөлмөр аюулгүй байдал эрүүл ахуйн журам гарган ажилчдад мөрдүүлэн ажиллах.	-	+	+	+	+	Уурхайн дарга, хаб	
Уурхайн ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	175,000	+	-	+	-	Захирал	
Яаралтай анхны тусламжид шаардлагатай эм тариа, багаж хэрэгсэлд зарцуулах зардал	1,375,000	+	+	+	+	Захирал	
Байгаль орчны аудит мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	1,000,000	-	+	-	-	Захирал	
Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх багаж хэрэгсэл байрлуулах.	300,000	+	+	+	+	Захирал	
Нийт						Төг 3,000,000	

БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЯНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ

БОМТ түүний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд	Тайлагнах хэлэлцүүлэх хэлбэрүүд	Мэдээний агуулга	Хугацааны тов	Хэлэлцүүлгээр санал авах	Зохион байгуулах газар
Бомт-ийн биелэлтийг оршин суугчдад тайлагнах					
БОМТ-ний биелэлтийн үр дүнгийн тайланг төсөл хэрэгжиж буй Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын засаг захиргааны байгууллагад танилцуулж, хэлэлцүүлнэ.	БОМТ-ний биелэлтийн тайлан боловсруулж сумдын засаг захиргаанд хүргүүлнэ.	БОМТ-ний биелэлт	БОМТ-ний хэрэгжилтийн явцад орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагууд болон оршин суугчдад танилцуулна.	Сумын засаг захиргааны удирдлага болон байгаль орчны байгууллагын санал, шүүмжийг хүлээн авч шийдвэрлэх	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын Засаг захиргааны байранд
БОМТ-ний биелэлтийн үр дүнгийн тайланг төсөл хэрэгжиж буй Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутгийн оршин суугчдад танилцуулж хэлэлцүүлнэ.	Нутгийн оршин суугчдад БОМТ-ний биелэлтийг тайлагнах	БОМТ-ний биелэлт		Оршин суугчдын санал гомдлыг хүлээн авч шийдвэрлэх	
Нийт			төг		